

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ПРАВА

**«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції
(м. Одеса, 1 листопада 2024 року)

2024

УДК
341.231.14:355.271(062.552) П68

*Друкується за наказом ректора Національного університету
 «Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
 (наказ № 3177-44 від 08.10.2024 р.)*

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С.В.**
Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набісвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Гребенюк Дмитро Олегович – PhD, асистент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 75-річчю прийняття Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року та Міжнародному дню прав людини. 1 листопада 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 539 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

випадках, коли такі шлюби укладаються або розриваються на території нашої держави.

Джерела:

1. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002р. № 2947-III: станом на 01.01.2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#n506> (дата звернення: 20.10.2024).
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005р. № 2709-IV: станом на 23.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#n354> (дата звернення: 20.10.2024).
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004р. №1618-IV: станом на 19.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 20.10.2024).

Ключові слова: правозахисна діяльність, укладення шлюбу з іноземцями, розірвання шлюбу з іноземцями, громадяни України.

Закаленко Олена Василівна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
адміністративного та фінансового права
Національного університету «Одеська
юридична академія»*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВА ЗВЕРНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Однією з найважливіших характеристик

правової держави є її здатність нести відповідальність за свої рішення і дії перед суспільством і громадянином. Серед форм забезпечення такої відповідальності називається судовий контроль. Створення в Україні системи адміністративних судів як невід'ємної складової національної системи судів та механізму захисту забезпечення прав і свобод громадян.

Право на звернення до адміністративного суду є механізмом захисту прав та свобод громадян, особливо в умовах воєнного стану, коли багато прав та волі можуть бути обмежені з надання національної безпеки. Українське законодавство та система адміністративного судочинства забезпечує громадянам можливість оскаржувати дії чи рішення органів державної влади, навіть в умовах підвищених ризиків та обмежень, що супроводжують воєнний стан.

Право на звернення до адміністративного суду з позовом є складовою права на судовий захист, яке передбачено ст. 55 Конституції України. Відповідно до цієї статті права і свободи людини і громадянина захищаються судом і кожному гарантується право на оскарження в суді дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1].

Право на судовий захист є комплексним поняттям, яке може бути визначене як гарантоване міжнародними стандартами щодо захисту прав людини та Конституцією України право на звернення до суду у разі порушення прав, законних інтересів чи свобод уповноваженої особи, яке конкретизується в матеріальних галузях права.

Процесуальний аспект права на судовий захист включає встановлення процедури реалізації такого права та дозволяє визначити його як право на звернення до судових органів, на ініціацію судового процесу, а також право на винесення судового рішення. Матеріальний аспект права на судовий захист це право на задоволення вимог, тобто право на судовий захист охоронюваних законом прав, свобод чи інтересів. Таким чином, з порушенням матеріального суб'єктивного права у особи з'являється право на судовий захист, як одне з правомочностей самого суб'єктивного матеріального права. Способом реалізації цього права є звернення особи до суду, який у визначеному законом порядку розглядає вимогу зацікавленої особи і дає відповідь у вигляді судового рішення.

Отже, право на судовий захист входить до переліку тих прав, що гарантується та захищаються міжнародно-правовими стандартами прав людини, зокрема Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, а також закріплюється і в Конституції України.

Відповідне процесуальне законодавство – КАС України, визначає механізм реалізації права на судовий захист в адміністративному судочинстві. Право на судовий захист є конституційним правом, що закріплюється у Конституції України, а відповідно процесуальне законодавство – КАС України, визначає механізм реалізації права на судовий захист.

Право на судовий захист входить до переліку тих прав, що захищаються Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод. Виходячи із

цього, слід проаналізувати, які елементи цього права з позиції практики Європейського суду з прав людини є обов'язковими та яке тлумачення цим елементам надає Європейський суд з прав людини. Відповідно до п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод можна виокремити такі елементи права на судовий захист: 1) право на розгляд справи; 2) право на справедливість судового розгляду; 3) право на публічність розгляду справи та проголошення рішення; 4) право на розумний строк розгляду справи; 5) право на розгляд справи судом, установленим законом; 6) право на незалежність і безсторонність суду.

Право на розгляд справи означає право особи звернутися до суду та право на те, що його справа буде розглянуто та вирішено судом. При цьому, особі має бути забезпечена можливість реалізувати вказані права без будь-яких перепон чи ускладнень. Здатність особи безперешкодно отримати судовий захист є змістом поняття доступу до правосуддя.

Відповідно до ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод доступність правосуддя є невід'ємним елементом права на справедливий суд, хоча сама категорія «доступність» у наведеній статті не вживається. У справі Белле проти Франції від 4 грудня 1995 р. Європейський суд з прав людини зазначив, що «стаття 6 § 1 Конвенції містить гарантії справедливого судочинства, одним з аспектів яких є доступ до суду. Рівень доступу, наданий національним законодавством, має бути достатнім для забезпечення права особи на суд з огляду на принцип верховенства права в демократичному суспільстві. Для того, щоб доступ

був ефективним, особа повинна мати чітку практичну можливість оскаржити дії, які становлять втручання у її права» [2].

Вінцем нормативного забезпечення прав осіб на судовий захист у справах адміністративної юрисдикції є Кодекс адміністративного судочинства України, який набрав чинності 1 вересня 2005 р. Відповідно до ст. 5 КАС України, яка так і називається: «Право на звернення до суду та способи судового захисту», закріплено, що кожному гарантується право на захист його прав, свобод та інтересів незалежним і неупередженим судом [3]. Важливими елементами цієї норми закону є заборона позбавлення права особи на судовий розгляд її справи з додержанням правил підсудності та гарантування права на участь у розгляді своєї справи.

З урахуванням універсальних найбільш загальних елементів права на судовий захист, що виокремленні практикою Європейського суду з прав людини, з огляду на нормативну модель адміністративного судочинства, що визначена КАС України до елементів права на судовий захист у позовному провадженні адміністративного судочинства можна віднести: право на незалежний і неупереджений суд; право на пред'явлення адміністративного позову; право на участь у судовому розгляді; право на задоволення позову, право на оскарження судових рішень в апеляційному та касаційному порядку, а також право на виконання остаточних та обов'язкових судових рішень. Отже, категорія «право на звернення до адміністративного суду» нерозривно пов'язана з правом на судовий захист в адміністративному судочинстві,

опосередковуючи його елементи, окреслені можливістю реалізації цього права саме у позовному провадженні адміністративного судочинства.

Джерела:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР Дата оновлення 27.10.2024. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
2. Белле проти Франції від 4 грудня 1995 р. Практичний посібник зі статті 6. URL: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_6_civil_ukr
3. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV Дата оновлення 27.10.2024. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

Ключові слова: правова держава, судовий захист, адміністративне судочинство, права громадян, Європейський суд.

ЗАКАЛЕНКО О.В.

Окремі аспекти права звернення до адміністративного суду в умовах воєнного стану..... 160

БОДИРЄВ Д.А., ПРИСТИНСЬКИЙ Б.О.

Сучасний досвід організації фізичної підготовки для стрільби з пістолета слабкою рукою у збройних силах країн НАТО..... 166

ПІДГОРОДИНСЬКА А.В.

До питання про гарантії здійснення адвокатської діяльності в кримінальному провадженні: сучасний стан і перспективи170

Секція № 3**Міжнародні механізми захисту прав людини****КОНОНЕЦЬ О.М., ТИМОШЕНКО Є.М.**

Міжнародні механізми захисту прав людини 179

КОНОНЕЦЬ О.М., ГЛУШКО К.В.

Механізми захисту прав біженців в період збройних конфліктів186

КОНОНЕЦЬ О.М., КОБЕРНИК Д.Б.

Захист прав людини в Україні під час воєнного стану 192

КОНОНЕЦЬ О.М., ГОНЯНА К.В.

Право на справедливий суд як базова міжнародно-правова гарантія в процесі здійснення судочинства198

БОРЩЕВСЬКА О.М.

Межі дотримання прав людини щодо видозміни геному людини ... 203

ІВАНОВА Н.Г., БАСЮК В.В.

З Україною Європа змушена реформуватися (за матеріалами французької газети Le monde)..... 210

МАНУЇЛОВА К.В.

Роль міжнародного кримінального суду у розслідуванні та притягненні до відповідальності за воєнні злочини214

МІНЧЕНКО Д.А.

Виконання рішень ЄСПЛ у Великій Британії: приклад для України..... 219

СМИРНОВ М.І.

Міжнародні механізми захисту прав людини в період збройних конфліктів (в контексті співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом227

ФЕДОРОВА Т.С., ГАЛІМСЬКА П.В.

Міжнародно-правові стандарти правоохоронної діяльності234

ЩЕРБАК Г.Р., РАШКІВСЬКА М.В.

Міжнародні механізми захисту прав людини238

ЗУБАЙР А.

Діяльність управління ООН з прав людини в сфері менеджменту міжнародного бізнесу243